

Sygn. akt I ACa 286/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Elżbieta Fijałkowska
Sędziowie:	SA Piotr Górecki /spr./ SA Hanna Małaniuk
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. P.**

przeciwko **Skarbowi Państwa- Prezesowi Sądu Rejonowego w Świebodzinie**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 29 listopada 2012 r., sygn. akt I C 200/11

oddala apelację.

P. Górecki E. Fijałkowska H. Małaniuk

UZASADNIENIE

Powód P. P. w pozwie przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w Świebodzinie domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 174.655 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 29 listopada 2012 r. oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu (sygn. akt I C 200/11).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Wyrokiem z dnia 6 września 2000 r. wydanym w sprawie sygn. akt II K 690/99 Sąd Rejonowy II Wydział Karny w Świebodzinie uznał P. P. za winnego tego, że w nocy z 1 na 2 sierpnia 1999 r. w T. działając wspólnie z nieustaloną osobą po uprzednim wyłamaniu zamka w drzwiach i uszkodzeniu stacyjki usiłował zabrać w celu przywłaszczenia samochód osobowy marki B. wartości 70.000 zł. na szkodą K. Z., lecz zamiaru nie osiągnął z powodu niemożności uruchomienia silnika, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat od odbycia kary pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej 6 miesięcy za przestępstwo podobne, tj. czynu z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 279 § 1 kk i 64 § 1 kk oraz za winnego tego, że w dniu 2.08.1999 r. w T. powiat S. groził zabiciem i spalaniem sklepu (...) przy czym groźba ta wzbudziła w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, tj. o czyn z art. 190 § 1 kk i wymierzył jemu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności za pierwszy z czynów i 6 miesięcy pozbawienia wolności za drugi z nich łącząc powyższe kary i wymierzając karę łączną jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrokiem z dnia 9 października 2001 r. (sygn. akt VII Ka 743/00) Sąd Okręgowy w Zielonej Górze oddalił apelację P. P. od w/w wyroku,

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 6 września 2007 r. (sygn. akt II AKo 93/07) uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Świebodzinie z dnia 6 września 2000 r. (sygn. akt II K 690/99) w pkt I dotyczącym skazania z art. 279 § 1 kk w zw. z art. 64 § 1 kk tego wyroku oraz wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 9 października 2001 r. (sygn. akt VII Ka 743/00) w części dotyczącej skazania P. P. za czyn z art. 279 § 1 kk i art. 64 § 1 kk i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Świebodzinie.

Przekazana do ponownego rozpoznania sprawa została w Sądzie Rejonowym

w Świebodzinie zarejestrowana pod sygnaturą II K 946/07.

Postanowieniem z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie II Ko 450/07 Sąd Okręgowy w Zielonej Górze przekazał powyższą sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Sulęcinie.

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2009 r. sygn. akt II K 7/08 Sąd Rejonowy w Sulęcinie uniewinnił P. P. od zarzucanego mu wyżej czynu.

Okres odbycia przez powoda kary pozbawienia wolności orzeczonej za popełnienie czynu z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 279 § 1 kk został powodowi zaliczony na poczet innych kar i w związku z tym nie odbył on kary w rozmiarze wyższym niż ostatecznie wobec niego orzeczono.

Apelację wniósł powód, zaskarżając wyrok Sądu I instancji w pkt. I oddalającym powództwo i w pkt. II w zakresie, w jakim Sąd I instancji nie przyznał wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu pełnomocnikowi powoda.

Autor apelacji podniósł następujące zarzuty :

1) sprzeczności istotnych ustaleń poczynionych przez Sąd z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegająca na przyjęciu, że kwota odszkodowania została przez powoda określona w sposób dowolny, w sytuacji gdy powód określił co składa się na kwotę żądanego odszkodowania,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 417 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię polegająca na przyjęciu, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Świebodzinie za wyrządzone powodowi szkody, w sytuacji gdy materiał dowodowy znajdujący się w aktach szkody potwierdza wyrządzenia szkody przez funkcjonariusza pozwanego, zawinione działanie funkcjonariusza pozwanego, normalny związek przyczynowy pomiędzy działaniem a wyrządzona szkoda oraz wyrządzenie szkody przy wykonywaniu powierzonej czynności,

3) naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie § 19 pkt 2 w zw. z § 6 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz poniesionych przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163 poz.1348 z póź. zm.)

przez nie zasądzenie przez Sąd I instancji od pozwanego Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Świebodzinie na rzecz pełnomocnika powoda wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną z urzędu w kwocie 7. 200 zł plus podatek VAT,

4) naruszenia przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej zamiast swobodnej oceny dowodów.

Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 224.655 zł.

Żądaniem ewentualnym było uwzględnienie powództwa w części i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda odszkodowania w kwocie 174.655,4 zł, ewentualnie poprzez uwzględnienie powództwa w części i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w kwocie 50.000 zł oraz poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda kwoty 7.200 zł + 23% podatku VAT z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelację uznać należało za bezzasadną. Sąd odwoławczy podziela ustalenia faktyczne sądu I instancji i tym samym przyjmuje je za własne.

Na wstępie wskazać należy, iż odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne skazanie służy naprawieniu szkody doznanej przez osobę pozbawioną wolności. Poszkodowany może dochodzić naprawienia szkody wyrządzonej w procesie karnym w postępowaniu przez sądem cywilnym na podstawie art. 417 § 1 k.c. bądź przed sądem karnym w oparciu o przepisy rozdziału 58 k.p.k.

Rozdział 58 k.p.k. reguluje zagadnienie odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Zgodnie z art. 552 § 1 k.p.k., oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, służy od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien być ponieść. Uprawnienie to przysługuje także, jeżeli po uchyleniu skazującego orzeczenia postępowanie umorzono wskutek okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu (art. 552 § 2 k.p.k.). Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia powstaje również w związku z zastosowaniem środka zabezpieczającego w warunkach określonych w art. 552 § 1 i 2 k.p.k. (art. 552 § 3 k.p.k.). W świetle art. 552 § 4 k.p.k., odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania. Roszczenia przewidziane w rozdziale 58 k.p.k. przedawniają się po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia, w wypadku tymczasowego aresztowania – od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w razie zaś zatrzymania – od daty zwolnienia (art. 555 k.p.k.).

Zgodnie z art. 558 k.p.k., w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych w k.p.k.

Powód w dniu 23 maja 2011 r. na rozprawie przed Sądem Okręgowym w Zielonej Górze II Wydział Karny sprecyzował, że nie domaga się zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w trybie art. 552 k.p.k., z tytułu odbycia kary, której nie powinien ponieść w związku z uniewinnieniem od zarzutu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.p.k., a domaga się zasądzenia na swoją rzecz odszkodowania związanego z kosztami, jakie poniósł w związku z procesem w sprawie II K 690/99, a następnie z postępowaniem wznowieniowym w tej sprawie, jak i w sprawie II K 7/08 na podstawie art. 417 k.c.

Dyspozycja art. 417 § 1 k.c. – w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją z dnia 17 czerwca 2004 r. – stanowi, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. W świetle treści art. 421 k.c. przepisów art. 417, art. 417¹ i art. 417² nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowana w przepisach szczególnych. Odrębnymi, według art. 421 k.c., regulacjami są również przepisy zawarte w rozdziale 58 k.p.k. Zakresem tych unormowań objęto odpowiedzialność odszkodowawczą za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Rozwiązania przyjęte w kodeksie postępowania cywilnego są rozwinięciem konstytucyjnej zasady, wedle której „każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania” (art. 41 ust. 5 Konstytucji RP). Skoro jednak powód sprecyzował, że nie domaga się zapłaty żądanych kwot na podstawie art. 552 k.p.k., to w tej sytuacji przyjąć należało, że to na drodze cywilnej domagał się zapłaty w/w kwot za pozbawienie wolności. Roszczeń wynikających z niewłaściwego (nieprawidłowego) wykonania kary, środka karnego lub zabezpieczającego można dochodzić na zasadach ogólnych kodeksu cywilnego.

Wypada zatem odnieść się do zarzutów apelacyjnych.

Pierwszy z zarzutów apelacji sprowadzał się do naruszenia prawa materialnego z art. 417 k.c. Zgodnie z treścią art. 417 § 1 k.c. – w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją z dnia 17 czerwca 2004 r. – Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność „za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności”. Dodać w tym miejscu wypada, że przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 417 k.c. jest szkoda w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Aby przypisać Skarbowi Państwa odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki: powstanie szkody, szkoda spowodowana być musi przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu powierzonej funkcjonariuszowi czynności, pomiędzy szkodą, a zachowaniem podmiotu potencjalnie odpowiedzialnego musi zaistnieć związek przyczynowy. Czyn sprawcy pociągający za sobą odpowiedzialność cywilną musi być zatem bezprawny, a więc niezgodny z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. Powód zasadności swego roszczenia upatrywał w „niesłusznym zastosowaniu wobec niego środka zapobiegawczego o izolacyjnym charakterze, a następnie prawomocnym skazaniu i wprowadzeniu do odbycia kary pozbawienia wolności”. Lektura akt sprawy wskazuje, że powód nie wykazał żadnej z koniecznych przesłanek odpowiedzialności z art. 417 § 1 k.c. Nie budzi wątpliwości, że ciężar wykazania tych przesłanek spoczywał na powodzie, jednakże obowiązkowi temu ten nie sprostał. Powód nie zdołał wykazać, że działania funkcjonariuszy pozwanego Sądu Rejonowego miały charakter bezprawny. Orzeczenie Sądu I instancji w Świebodzinie z dnia 6 września 2000 r. (sygn.akt II K 690/99) zostało poddane kontroli instancyjnej. Powód od wyroku Sądu I instancji z dnia 6 września 2000 r. wywiódł apelację, która została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 9 października 2001 r. jako bezzasadna (sygn.akt VII Ka 743/000). Co istotne, wznowienie postępowania i uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Świebodzinie oraz uniewinnienie powoda wynikało z ujawnienia się nowych okoliczności i dowodów w sprawie. Skarżący w toku postępowania nie przedstawił żadnych argumentów pozwalających na przyjęcie, że działania funkcjonariuszy Sadu Rejonowego w Świebodzinie naruszały przepisy prawa. Okoliczność, że w wyniku wznowienia postępowania wyrok skazujący powoda przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze, został uchylony i powód uniewinniony nie może stanowić przesłanki przemawiającej za przyjęciem bezprawności działania pozwanego i w konsekwencji uznania, że powód wykazał pierwszą z przesłanek niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Dodatkowo wskazać trzeba, że okres odbycia przez powoda kary pozbawienia wolności orzeczonej za popełnienie czynu z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 279 § 1 kk został powodowi zaliczony na poczet innych kar i w związku z tym nie odbył on kary w rozmiarze wyższym niż ostatecznie wobec niego orzeczono. Nie można przyjąć, aby w niniejszym postępowaniu zasadnym było zasądzenie powodowi zadośćuczynienia za – jego zdaniem wadliwą – decyzję Sądu, skoro w istocie powód nie poniósł ujemnych następstw tej wadliwości.

W konsekwencji zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 417 § 1 k.c. należy ocenić jako chybiony.

Wbrew twierdzeniom apelacji, skarżący nie wykazał także zarówno szkody majątkowej, jak i niemajątkowej. Przepis art. 417 k.c. nie zawiera w tej kwestii żadnej regulacji, a tym samym znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące

kompensaty szkody w mieniu (majątkowej) i na osobie (majątkowej i niemajątkowej) oraz koncepcji związku przyczynowego - w szczególności ujęte w przepisach art. 361 k.c. oraz art. 444-448 k.c. Powód nie wykazał też szkody niemajątkowej uzasadniającej przyznanie zadośćuczynienia. Zgodnie z art. 445 § 1 k.c. tylko pokrzywdzony, który doznał uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia lub pozbawienia wolności może domagać się zadośćuczynienia. Żadna z tych okoliczności nie została wykazana. Autor apelacji wskazał w odwołaniu m.in. że „w związku ze skazaniem powód doznał krzywdy, rozpadła mu się rodzina, a on stracił dobre imię”. Powód nie wykazał związku pomiędzy szkodą, jakiej miał doznać, a wyrokiem sądu w sprawie karnej, a okres pozbawienia wolności został mu zaliczony na poczet innych orzeczonych wobec niego kar. Twierdzeń tych bliżej nie uzasadnił, a zatem uznać je należało za gołosłowne.

Reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, powód nie wykazał także utraty zarobków, nie złożył w tym zakresie żadnych wniosków dowodowych. Powód wskazywał, co prawda, że pracował w Niemczech, aby uniknąć odbywania kary. Wypada zauważyć, że apelujący nie wykazał legalności tego zatrudnienia. Marginalnie wskazać również trzeba, iż uwzględnić należałoby możliwości zarobkowe powoda w Polsce, a nie te jakie, posiadał przebywając nielegalnie za granicą.

Zauważyć wypada, że konstytucyjny charakter prawa do odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności (art. 41 ust. 5 Konstytucji) nie zwalnia uprawnionego z powinności przestrzegania przepisów regulujących sposób realizacji tego prawa, począwszy od terminowego dochodzenia roszczenia, które ulega przedawnieniu, ciężaru dowodzenia itd. Dochodząc tych roszczeń, uprawniony powinien stosować się do całości regulacji prawnych, a nie może poprzestać na twierdzeniu, że odszkodowanie mu się należy, zatem powinien je otrzymać, zaś rzeczą organów państwa jest znaleźć sposób, by to wykonać (zob. wyrok SA w Krakowie z 16 czerwca 2003 r., sygn. akt II AKa 137/03, Lex nr 82807). Dodatkowo wypada zauważyć, że czynności organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości związane z wypełnianiem ich ustawowych obowiązków nie mają charakteru działań niezgodnych z prawem także wtedy, gdy przeprowadzone postępowanie karne zakończyło się wydaniem prawomocnego wyroku uniewinniającego. Obywatele muszą bowiem w interesie ochrony dobra wspólnego, jakim jest bezpieczeństwo publiczne, ponosić ryzyko związane z legalnym wdrożeniem postępowania karnego. Nie ulega więc wątpliwości, że jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, wszczęcie śledztwa lub dochodzenia jest działaniem zgodnym z prawem (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2012-10-05, IV CSK 165/12, Legalis).

Co do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w tym przepisie, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”. Oznacza to uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności. Niewątpliwie tak rozumianą zasadę swobodnej oceny dowodów sąd I instancji nie naruszył. Ustaleń tych Sąd Okręgowy dokonał bez obrazy art. 233 § 1 k.p.c., w oparciu o wszechstronnie przeanalizowany, oceniony zgodnie z zasadami wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego materiał dowodowy. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu Sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów; nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena Sądu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2009 r. II PK 261/08 LEX nr 707877). Skarżący nie wykazał by tak ujęte kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały przez Sąd I instancji naruszone. Skarżący zresztą nie wskazał – konkretnie – oceny jakich dowodów dotyczy podniesiony zarzut.

Biorąc powyższe pod rozwagę apelację powoda, stosownie do art. 385 k.p.c., oddalono.

P. Górecki E. Fijałkowska H. Małaniuk